

Asia: VN/20547/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle puolustukseen liittyvien, keksintöjen salassapidon vastavuoroiseksi turvaamiseksi tehdyn sopimuksen ja teknisten tietojen välittämisestä puolustustarkoituksiin tehdyn Naton sopimuksen voimaansaattamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle puolustukseen liittyvien keksintöjen salassapidon vastavuoroiseksi turvaamiseksi tehdyn sopimuksen ja teknisten tietojen välittämisestä puolustustarkoituksiin tehdyn Naton sopimuksen voimaansaattamiseksi

Yleistä

Puolustusministeriö on 20.9.2023 pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle puolustukseen liittyvien keksintöjen salassapidon vastavuoroiseksi turvaamiseksi tehdyn sopimuksen ja teknisten tietojen välittämisestä puolustustarkoituksiin tehdyn Naton sopimuksen voimaansaattamiseksi.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi sopimuksen puolustukseen liittyvien, patentoitavaksi haettujen keksintöjen salassapidon vastavuoroiseksi turvaamiseksi sekä Naton sopimuksen teknisten tietojen välittämisestä puolustustarkoituksiin ja niiden täytäntöönpanomenettelyt sekä lait sopimusten ja niiden täytäntöönpanomenettelyjen lainsäädännönalaa kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Oikeusministeriö pitää esitysluonnosta ja sen tavoitteita kannatettavina. Oikeusministeriö on tarkastellut erityisesti esitysluonnoksen suhdetta viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) ja kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annettuihin (588/2004) lakeihin.

Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Esitysluonnoksen suhde salassapitosäännöksiin

Sopimus puolustukseen liittyvien, patentoitavaksi haettujen keksintöjen salassapidon vastavuoroiseksi turvaamiseksi

Sopimuksessa, joka koskee puolustukseen liittyvien, patentoitavaksi haettujen keksintöjen salassapidon vastavuoroista turvaamista, 1 artiklan 1 kappaleessa määrätään, että sopimuksen osapuolina olevat hallitukset turvaavat sellaisten keksintöjen salassapidon, joita koskevat patenttihakemukset on vastaanotettu sovittujen menettelyjen mukaisesti, ja varmistavat sen turvaamisen aina, kun se hallitus, jäljempänä ”alkuperähallitus”, joka on ensimmäisenä vastaanottanut näitä keksintöjä koskevan patenttihakemuksen, on määrännyt nämä keksinnöt salassa pidettäväksi kansallisen puolustuksen etujen vuoksi. Määräys ei kuitenkaan rajoita alkuperähallituksen oikeutta kieltää tekemästä keksintöä koskevaa patenttihakemusta yhdelle tai useammalle muulle tämän sopimuksen osapuolena olevalle hallitukselle.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 3 §:n mukaan keksintö, jolle on sopimuksen perusteella haettu patenttia, on pidettävä salassa, kun patenttihakemuksen salassapitoa koskeva pyyntö on tehty täytäntöönpanomenettelyjen mukaisesti. Keksinnön salassapitovelvollisuus päättyy, kun alkuperähallitus ilmoittaa sopimuksen mukaisesti kumonneensa salassapitotoimenpiteensä. Pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa viitataan sopimuksen 1 artiklan velvoitteisiin, joiden vuoksi pykälää ehdotetaan säädettäväksi. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan ehdotettu salassapitosäännös olisi erityissäännös suhteessa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin yleisiin salassapitosäännöksiin ja sillä varmistettaisiin Suomessa sopimuksen salassapitovelvoite.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, ettei ehdotetun 3 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa arvioida salassapitosäännöksen suhdetta kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain (588/2004) 6 §:ään, jossa säädetään erityissuojattavan tietoaineiston ehdottomasta salassapidosta. Oikeusministeriö toteaa, että esityksen jatkovalmistelussa ehdotetun erityissäännöksen suhdetta on syytä arvioida julkisuuslain lisäksi myös kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain 6 §:ään ja perustella erityisesti, miksi ehdotettua ehdotonta salassapitosäännöstä pidetään välttämättömänä voimassa olevasta salassapitosääntelystä huolimatta.

Esityksen käsittelyjärjestystä koskevassa jaksossa ehdotetun 3 §:n osalta todetaan, että sopimuksen tarkoittamat tiedot olisivat käytännössä jo nykyisenkin lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä eikä sillä siten laajennettaisi salassapitovelvollisuutta siitä, mitä salassapidosta on säädetty julkisuuslain 24 §:n 1 momentissa ja kansainvälisistä tietoturvavelvoitteista annetun lain 6 §:ssä. Edelleen käsittelyjärjestystä koskevassa jaksossa todetaan, että julkisuuden rajoituksen voidaan katsoa olevan välttämätön puolustuskeksintöihin liittyvän tiedonvaihdon sekä tutkimus-, kehittämis- ja tuotantoyhteistyön mahdollistamiseksi.

Oikeusministeriö toteaa, että edellä selostettu käsittelyjärjestyksen perusteluteksti vaikuttaa olevan ristiriidassa keskenään. Ensiksi todetaan, että sopimuksen tarkoittamat tiedot olisivat käytännössä jo salassa pidettäviä voimassa olevan lainsäädännön perusteella. Toisaalta tämän jälkeen todetaan, että julkisuuden rajoituksen voidaan katsoa olevan välttämätöntä, minkä vuoksi ehdotetaan ehdottomaan muotoon kaavailtua salassapitosäännöstä. Oikeusministeriö toteaa, että käsittelyjärjestyksen perustelutekstejä on mainituilta osin tarkistettava.

Naton sopimus teknisten tietojen välittämisestä puolustustarkoituksiin

Sopimuksessa, joka koskee teknisten tietojen välittämistä puolustustarkoituksiin, 2 artiklan A-kohdassa määrätään, että tietojen vastaanottajan on käsiteltävä teknisiä tietoja kaikkien asetettujen ehtojen mukaisesti ja ryhdyttävä näiden ehtojen mukaisiin tarvittaviin toimiin estääkseen tietojen välittämisen millekään taholle, julkaisemisen tai luvattoman käytön tai käsittelyn millään muulla tahansa tavalla, joka todennäköisesti aiheuttaa vahinkoa omistajalle. Esityksen käsittelyjärjestystä koskevassa jaksossa todetaan, että määräys rajoittaa puolustustarkoituksiin välitettyjen teknisten tietojen julkisuutta, ja että määräyksessä tarkoitettua tietojen salassapitoa arvioidaan julkisuuslain 24 §:n 1 momentin ja kansainvälisistä tietoturvalvelvoitteista annetun lain 6 §:n mukaisesti, eikä määräyksellä näin ollen laajennettaisi salassapitovelvollisuutta.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan esityksessä on päädytty ratkaisuun, ettei salassapidosta ole näiden tietojen osalta tarpeellista säätää, vaan julkisuuslain 24 §:n 1 momentti ja kansainvälisistä tietoturvalvelvoitteista annetun lain 6 § olisivat riittäviä kattamaan riittävän salassapidon. Oikeusministeriö pitää tulkintaa mahdollisena, mutta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä on tarpeen vielä täsmällisemmin perustella, miksi keksintöjä koskevan sopimuksen osalta julkisuuslain ja kansainvälisistä tietoturvalvelvoitteista annetun lain salassapitosäännökset eivät ole riittäviä kattamaan sopimusmääräyksen vaatimuksia toisin kuin teknisten tietojen välittämistä koskevan sopimuksen osalta.

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Johanna Suurpää

Neuvotteleva virkamies

Petteri Jartti

Tämän lausunnon sähköisesti allekirjoitettu alkuperäiskappale on arkistoitu VAHVA-asianhallintajärjestelmään asianumerolla VN/20547/2022-OM-29.

Jartti Petteri
Oikeusministeriö - Demokratia- ja julkisoikeusosasto